

Zicht op thuiszitten

‘Betrek ouders als ervaringsdeskundigen’

Enkele duizenden leerlingen in Nederland zijn ‘thuiszitters’. Als gevolg van uiteenlopende en vaak complexe combinaties van problemen volgen zij – tijdelijk – geen onderwijs. De NVO gaf het Kohnstamm Instituut – in goed overleg met het Expertisecentrum van de Stichting Onderwijsgeschillen – de opdracht om uitspraken van de Geschillencommissie passend onderwijs (GPO) te analyseren. Geven deze gegevens inzicht in mogelijkheden om thuiszitten te voorkomen of te verminderen?

Wat doet de GPO?

Ouders kunnen bij de GPO een klacht indienen als zij een verschil van mening hebben met de school over toelating of verwijdering van een leerling die extra ondersteuning nodig heeft, of over de vaststelling of bijstelling van zijn ontwikkelingsperspectief. Vervolgens worden school en ouders gevraagd om informatie aan te leveren. Binnen zes weken krijgen ouders en school (directeur, bestuurder en samenwerkingsverband) een uitnodiging voor een gesprek.

José Wichers-Bots maakt deel uit van de GPO: “Wij horen beide partijen en doen binnen zes weken een uitspraak. Gegronde, dan hebben de ouders gelijk. Of ongegrond, dan hebben ze ongelijk. Deze uitspraak wordt vaak onderbouwd met een inhoudelijk advies, 95% daarvan wordt opgevolgd.”

De dossiers zijn natuurlijk anoniem, maar de geanonimiseerde uitspraken zijn openbaar en te lezen op de website van de Stichting Onderwijsgeschillen.

Hoe heeft Kohnstamm het wetenschappelijk onderzoek aangepakt?

Annabel Vaessen is onderzoeker bij Kohnstamm en richtte zich op de literatuurstudie. Op basis van de beschikbare wetenschappelijke literatuur maakte zij samen met Eke Krijnen – eveneens onderzoeker bij Kohnstamm – een eerste versie van een codeerschema. Vervolgens analyseerde Eke hiermee 80 uitspraken van de database van de Geschillencommissie passend onderwijs (GPO) waarin thuiszitten een rol speelt.

Eke: “Na het maken van een algemene code zijn we verder gegaan

met subcodes en finetunen. Zo maak je een combinatie van theoriegedreven codes uit de literatuur en data-gedreven codes zodat je die kan samenvoegen tot een valide codeerschema. Dat is besproken in een brede begeleidingscommissie waarna het nog is bijgesteld.” Met de analyses is een beschrijvend beeld gemaakt van de gegevens in de uitspraken.

Ouderorganisaties stellen vragen over representativiteit

In het onderzoek is een selecte groep onderzocht. Daarbij gaat het, binnen het passend onderwijs, om kinderen waarbij een conflict is opgetreden tussen ouders en school, en die (dreigend) thuiszitten. Dit is slechts een deel van het grote aantal kinderen dat te maken heeft met thuiszitten.

Eke: “De uitspraken van de geschillencommissie zijn een unieke databron. Die leverde een rijke variëteit aan omstandigheden op, maar het zijn ook percepties. De ouders en de school leggen hun verhaal voor bij de geschillencommissie. Het zijn opvattingen hoe iets gegaan is, niet per se hoe het in werkelijkheid gebeurde. Veel van de omstandigheden die wij in het onderzoek vinden, worden echter ook genoemd in de algemenere literatuur. Maar er zijn ook verschillen: In de GPO-steekproef gaan relatief veel geschillen over verwijdering, en is sprake van agressief gedrag. In de literatuur is dat niet zozeer een belangrijke factor bij thuiszitten.”

Vooraf in het voortgezet onderwijs

In deze steekproef springt het voortgezet onderwijs er qua aantallen

boven uit; daarna volgt thuiszitten in het basisonderwijs en speciaal onderwijs. Is er een rode draad? “Ik zal een paar voorbeelden geven”, zegt José. “Een jongen is op school agressief tegen andere leerlingen. Hij wordt geschorst, want de veiligheid is in het geding. De school nodigt de ouders uit en zegt dat dit niet meer mag gebeuren. Moeder knikt en zal het haar zoon zeggen. Het probleem heb je daarmee niet opgelost. Vraag moeder: ‘wat kan de reden zijn dat hij agressief wordt?’ Daar moeten ouders en school samen onderzoek naar doen. Een ander voorbeeld: een kind met een autisme spectrum stoornis. De ouders melden hun kind meestal al met buikpijn aan bij het vervolgonderwijs, want ‘als het maar goed gaat op de school...’. Ouders zeggen dat de school niet snapt hoe ze met hun kind moeten omgaan en ik denk dat dat ook echt zo is. En dat er te weinig energie in wordt gestoken hoe je kan leren daar wel mee om te gaan. Met de expertise van ouders.”

Wat kunnen orthopedagogen met de aanbevelingen?

José: “Betrek vanaf dag één ouders als ervaringsdeskundigen in de ondersteuning van een leerling en hoe je daarover met elkaar communiceert. Dan kan het toch gebeuren dat een kind thuiszit, maar heb je er geen conflict over. Orthopedagogen kunnen scholen en samenwerkingsverbanden daarbij helpen. En als het toch fout gaat, kunnen ze de casus uitdiepen en op een rij zetten wat je ervan kunt leren op alle niveaus.”

Eke sluit zich hierbij aan. “In de literatuur noemen ze dat educatief partnerschap, ouders als gelijkwaardige partners zien, leer ouders en het gezin kennen. Dat zie ik ook terug in mijn promotieonderzoek naar de samenwerking tussen ouder en school in het stimuleren van de taalontwikkeling van kinderen.”

Ewoud Roede van het Expertisecentrum Onderwijsgeschillen benadrukt het vroegtijdig signaleren. Wanneer zijn er de eerste signalen dat er misschien iets aan de hand is? “Thuiszitten komt vaker voor in het voortgezet onderwijs, maar er is vaak een hele voorgeschiedenis in het basisonderwijs. Als leraar krijg je een grote klas vol kinderen. Voor je weet wat er allemaal speelt, ben je een tijd verder en misschien wel te laat. Orthopedagogen kunnen leraren adviseren wat ze kunnen doen en hoe ze signalen kunnen bespreken met ouders.”

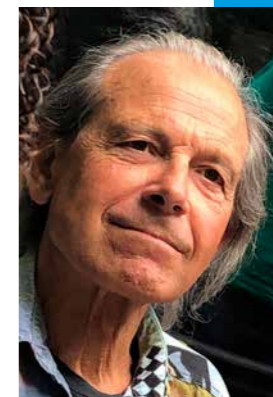
Veel handelingsverlegenheid komt voor bij agressief gedrag van leerlingen. José ziet ook hier een rol voor orthopedagogen. “Zodra agressief gedrag zich voordoet, kan een orthopedagoog onderzoeken wat de functie van dat gedrag is en de handelingsverlegenheid van docenten wat verlichten.”

Vervolgonderzoek

Eke zou graag kwalitatief onderzoek doen waarbij je verhalen van de kinderen, ouders en scholen optekent en naast elkaar legt. “Ook bij kinderen waar helemaal geen conflict is met school, maar die toch thuiszitten.” Ewoud hoopt dat de beschrijvende bevindingen uit dit onderzoek met vele groepen worden besproken en bediscussieerd. “Het gaat er immers om hoe we beter met deze kinderen omgaan dan

Eke Krijnen is onderwijs- onderzoeker bij het Kohnstamm Instituut van de Universiteit van Amsterdam. Onlangs promoveerde zij aan de Erasmus Universiteit bij Onderwijswetenschappen op de samenwerking ouders en school in het stimuleren van taalontwikkeling.

Ewoud Roede maakt deel uit van het MT expertisecentrum van onderwijsgeschillen. Na een studie psychologie (methodenleer en sociale psychologie) deed hij bij het Kohnstamm Instituut onderzoek naar vooral de aanpak van sociaal-emotionele problemen. Het Expertisecentrum richt zich op verbetering van de kwaliteit van de geschilbeslechting in het onderwijs door onderzoek, publicaties, advisering en het organiseren van het maatschappelijk debat.

José Wichers-Bots was orthopedagoog-generalist/gz psycholoog, werkte veel in het speciaal onderwijs, was docent Master Educational Needs en projectleider passend onderwijs bij Fontys Hogescholen. Vanaf de start (2014) is zij lid van de GPO.

nu in een aantal gevallen gebeurt.” José wil graag onderzoek doen naar samenwerkingsverbanden waar het goed gaat, om zo succesverhalen te delen. Ze sluit af met een laatste tip: “Als ouders geen ontwikkelingsperspectiefplan willen ondertekenen, durf dan samen met hen out of the box te denken en betrek vooral ook de leerling zelf erbij. Maakt niet uit welke leeftijd. Wat heb jij als leerling nodig om te zorgen dat jij weer elke dag op school bent?”

tekst: John Smeets

meer informatie

- *Zicht op thuiszitten. Geschillen over toelating, verwijdering of ontwikkelingsperspectief van (dreigende) thuiszitters.*

<https://kohnstammstituut.nl/rapport/zicht-op-thuiszitten/>

- Alle uitspraken van de GPO zijn te vinden op de website

<https://onderwijsgeschillen.nl/commissie/geschillencommissie-passend-onderwijs-gpo/Uitspraken>